

PŘEHLED VÝZKUMŮ

49

Brno 2008

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 49

Volume 49

Číslo 1–2

Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Freisinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander RuttKay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Balász Komoróczy, Marián Mazuch, Ladislav Nejman,
Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Vrcholně středověká lotová závaží z českých a moravských lokalit.
Gruna, Hradisko (vlevo); Písek, u Šarlatského rybníka (v popředí); Ví-
cov, Městisko (vpravo dole); Boskovice, hrad (vpravo nahoře). Srov.
studii J. Doležela v tomto svazku. Foto P. Smékal.

*Medieval cup nested weights from czech and moravian sites. Gruna,
Hradisko (left); Písek, u Šarlatského rybníka (front); Vícov, Městisko
(bottom right); Boskovice, castle (top right). Cf. the article by J. Dole-
žel in this volume. Photo by P. Smékal.*

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@iabrno.cz
Internet: <http://www.iabrno.cz>

Tisk
Print

Arch, spol. s r. o.
Charbulova 3a
618 00 Brno-Černovice

KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

Roč. 49, 2008, č. 1-2

91087/09

ISSN 1211-7250

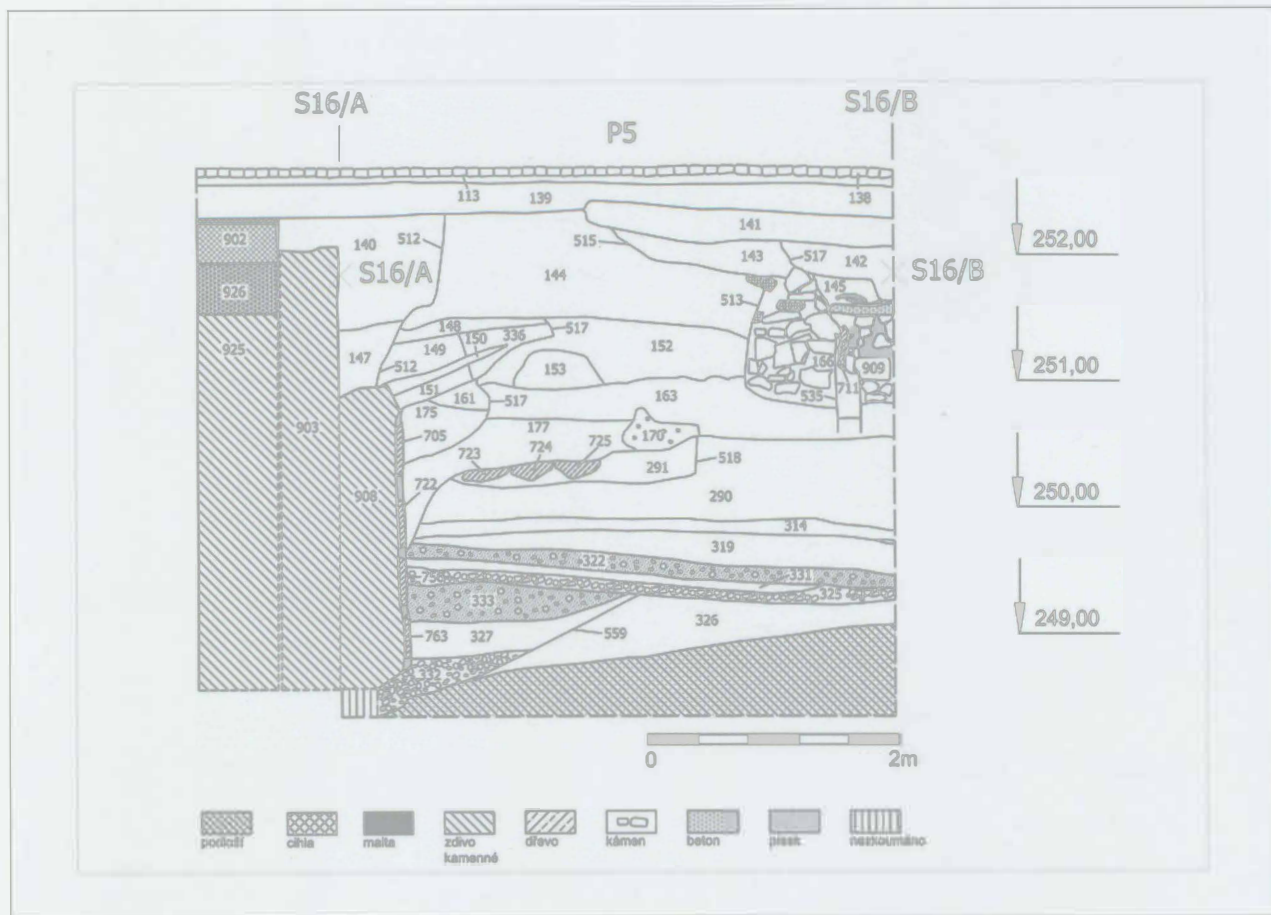
MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně

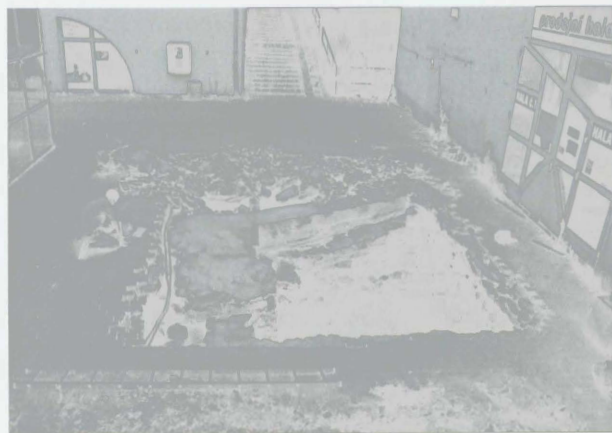
Vydáno v Brně roku 2008

Náklad 450 kusů

Copyright ©2008 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v.v.i. and the authors.

Obr. 86: Opava, Nákladní ul. Sondage S16, západní profil s jednotlivými stavebními fázemi Mlýnského náhonu. Abb. 86: Opava, Nákladní Str. Sondage S16, der westliche Schnitt mit einzelnen Bauphasen des Mühlgrabens.

Obr. 87: Opava, Nákladní ul. Celkový pohled na sondu S16 s odkrytým nárožím Fortenského mlýna a obvodovým zdívem Mlýnského náhonu v průběhu výzkumu, od S. Abb. 87: Opava, Nákladní Str. Gesamtansicht der Sondage S16 mit freigelegter Ecke von Fortenský mlýn (Pfortmühle) und der Umfassungsmauer des Mühlgrabens im Laufe der Grabung von N.

Literatura

- Kováčik, P., Malík, P., Zezula, M. 2007: Opava-Nákladní ul. Předběžná nálezová zpráva. Archiv odboru archeologie NPÚ-ÚOP Ostrava, č. akce 32/07.
- Havlíček, P. 2007: Zpráva o předběžném kvartérně-geologickém průzkumu v Opavě. Strojopis uložený v Archivu odboru archeologie NPÚ-ÚOP v Ostravě.

Resumé

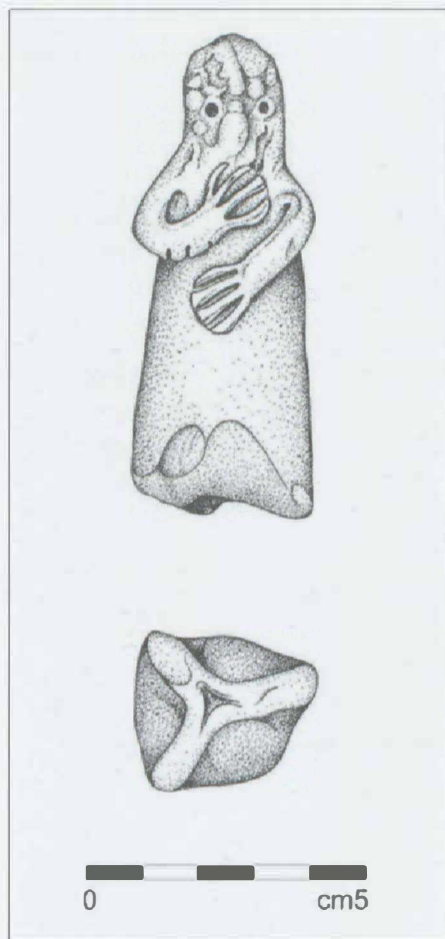
Opava (Kataster Opava-město, Bez. Opava). Nákladní Str. Hoch- und Spätmittelalter, Neuzeit. Stadt. Feststellungsgrabung.

OPAVA (K. Ú. OPAVA-PŘEDMĚSTÍ, OKRES OPAVA)

Krnovská ulice č. 17, p. č. 206. Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

V souvislosti s výstavbou bytového domu na Krnovské ulici, p. č. 206, proběhl v měsících červnu až říjnu roku 2007 záchraný archeologický výzkum (NPÚ Ostrava, akce č. 12/07).

Zkoumána byla přední část původní předměstské parcely s dnes již nedochovaným domem (č. 16 dle stabilního katastru z roku 1836, č. o. 17 dle „Plan der Realbe-

Obr. 88: Opava, Nákladní ul. Drobná keramická plastika ze sondy S6, s. j. 128. *Abb. 88: Opava, Nákladní Str. Kleinplastik aus der Sondage S6, Stratigraphische Einheit 128.*

Obr. 90: Opava, Krnovská ul. č. 17. Keramický komorový kachel z výplně jednoho ze suterénů, přelom 15./16. století. *Abb. 90: Opava, Krnovská Str. N. 17. Keramische Blattkachel aus einer Erdkellerfüllung, Wende des 15./16. Jhs.*

Obr. 89: Opava, Krnovská ul. č. 17. Suterén dřevohlinitého domu se sloupovou konstrukcí stěn, v superpozici nad starším objektem. Celkový pohled od jihozápadu. *Abb. 89: Opava, Krnovská Str. N. 17. Der Erdkeller mit Wänden in der Schwellriegel-Pfostenbauweise, stört eine ältere Grube. Gesamtansicht von SW.*

sitz der Stadt Troppau“ z roku 1938), který spoluvytvářel jihozápadní uliční frontu Krnovské ulice (demolován byl v 80. letech 20. století). Stavbou dotčená plocha se

nachází mimo historické jádro města, na jeho západním (Jaktařském) předměstí. Původní jádro tohoto předměstí tvořily dvě řady usedlostí situovaných na parcelách orientovaných kolmo k cestě do Krnova, tj. dnešní Krnovská ulice (srov Zezula, Kiecoň, Kolář 2007, 136).

V průběhu roku 2001 byl na lokalitě realizován předstihový výzkum, který ověřil stratigrafii v části plochy dotčené stavební činností v roce 2007 (Kiecoň 2002, 223, 286; Kiecoň, Zezula 2004, 72–75; Kiecoň, Zezula 2005, 33–37). Středověké a novověké souvrství se na lokalitě v převážné míře nedochovalo, pravděpodobně v důsledku recentních stavebních úprav. Pouze v části zkoumané plochy byl registrován relikt středověkého souvrství. Horní hrana většiny výzkumem zachycených objektů, souvisejících s obytnou a hospodářskou funkcí a datovatelných do rozmezí období středověku až staršího novověku, byla evidována v úrovni povrchu sídlištní vrstvy pravěkého stáří (srovnej kapitola Doba bronzová). Jednalo se o částečně prozkoumané pozůstatky tří suterénů dřevohlinitých staveb a objekt s předpokládanou výrobní funkcí (srovnej Kiecoň 2002, 286; Kiecoň, Zezula 2004, 72–75; Kiecoň, Zezula 2005, 33–37; Zezula, Kiecoň, Kolář 2007, 118–143).

Plošně rozsáhlejší výzkum v průběhu roku 2007 evidoval nálezové situace ve třech – z hlediska míry zachování původních terénů vzájemně odlišných – částech stavbou dotčené plochy. Drobný relikt původního středověkého a novověkého souvrství byl registrován v prostoru

při uliční čáře Krnovské ulice (viz obr. u kapitoly Doba bronzová). Podstatná část historických terénů byla odstraněna v důsledku realizace podsklepeného zděného domu v závěru 19. století. Pod podlahou těchto suterénních prostor tak byly zkoumány pouze spodní partie středověkých a raně novověkých zahloubených objektů. Nejméně byl novodobou stavební činností zasažen zkoumaný pás v jihozápadní části dotčené plochy. Předpokládané původní středověké a novověké souvrství zde přesto nebylo evidováno (viz výše). Středověké a raně novověké zahloubené objekty byly v těchto místech zachyceny v úrovni pravěkého sídlištního horizontu, překrytého vrstvičkou smíšeného charakteru, tvořící stávající povrch terénu. I přes tyto nepříliš příznivé stratigrafické okolnosti přinesl výzkum cenné poznatky, a to z hlediska vývoje zástavby, která mohla být rekonstruována na základě archeologicky doložených zahloubených partií domů a zahloubených objektů hospodářského charakteru.

Obr. 91: Opava, Krnovská ul. č. 17. Jedna ze studní zachycených výzkumem, pohled od jihozápadu. *Abb. 91: Opava, Krnovská Str. N. 17. Einer der erforschten Brunnen, Blick von SW.*

Počátečnímu horizontu středověkého osídlení náleží pouze jedna kruhová jáma, datovatelná na základě keramických nálezů v zánikové výplni do průběhu 13. století. Fragments keramiky raně středověké výrobní tradice se však nacházely rovněž v sekundárním umístění v řadě mladších nálezových situací. Archeologickým výzkumem registrované pozůstatky regulérní zástavby byly reprezentovány suterény nadzemních dřevohliněných staveb. Z hlediska konstrukčního řešení stěn se jednalo jak o dřevohliněné stavby rámové (skeletové, sloupkové) konstrukce, kdy těžiště stavby spočívalo v základovém trámovém věnci, tak i o objekty se sloupovou konstrukcí (obr. 89), identifikovatelné na základě dochovaných sloupových jam (k terminologii srovnej mj. Procházka 2000, 109–112). V případě jednoho ze suterénů byla prokázána podezdívka předpokládané dřevohliněné nadzemní konstrukce, tvořená cihlami spojovanými jílem. Na základě předběžného datování nálezů z jejich zánikových výplní lze tyto zjištěné pozůstatky zástavby rozčlenit do dvou základních časových horizontů, do průběhu 14./15.–15. století a do období 15./16.–počátku 16. století. Část těchto objektů pravděpodobně zanikla v důsledku požáru (v jednom případě se následkem požáru

uchovaly relikty dřevěné konstrukce stavby), charakter zánikových výplní ostatních suterénů této eventualitě bezprostředně nenasvědčuje. V případě některých archeologickým výzkumem registrovaných reliktních zahloubených objektů bude po komplexním zpracování výzkumu pravděpodobně možné konstatovat jejich původně výrobní funkci. Toto zjištění je prozatím evidentní pouze v případě odpadní jámy (střeptišť), sloužící k deponování odpadu (resp. defektních kusů) pocházejícího z hrnčířské výroby, datovatelné na základě keramického materiálu předběžně do průběhu 16. století. Relativně početné nálezy komorových kachlů, nesoucích stopy užívání (15./16. a 16.–17. století), neglazovaných exemplářů bez zjevných stop použití a zlomků matric pro výrobu kachlů, snad opravňují k předpokladu přítomnosti kamnářské produkce realizované v prostoru zkoumané parcely. Provoz řemesel náročných na spotřebu vody by mohla v dané lokalitě indikovat rovněž přítomnost kamenných studní, zachycených archeologickým výzkumem v celkovém počtu čtyř; jedná se tedy o koncentraci v rámci jedné parcely v opavských podmínkách prozatím nebyvalou. Absence vhodného datovacího materiálu z jejich zánikových výplní či konstrukčních zásypů mezi zdívkou a stěnou stavební jámy umožňuje tyto studny pouze obecně vročit do období novověku. V případě jedné z nich jsme však vzhledem k ojedinelé přítomnosti pamětního kamene s umělecky pojetou lícovou stranou, osazeného v tělese studny, informování nejen o době realizace (rok 1864), ale na základě konfrontace s archivními prameny rovněž o osobě a profesním zařazení stavebníka (Franz Oth, c. k. vojenský kovář a podkovář).

Aktuálně probíhající komplexní zpracování výzkumu může v konfrontaci s výsledky předstihového výzkumu z roku 2001 významně přispět k poznání archeologicky dosud nedostatečně podchycené problematiky geneze a vývoje opavského předměstského osídlení, a to včetně otázek týkajících se charakteru obytné zástavby a dokladů řemeslné výroby v rámci tohoto, z hlediska městského organismu specifického sídelně-výrobního prostoru.

František Kolář

Literatura

- Procházka, R. 2000:** Zrod středověkého města na příkladu Brna (k otázce odrazu společenské změny v archeologických pramenech). In: M. Ježek, J. Klápště: *Mediaevalia Archaeologica* 2, 7–158.
- Kiecoň, M. 2002:** Opava (k. ú. Opava - město, okr. Opava), Krnovská ulice č. 17. *Přehled výzkumů* 43, 223, 286.
- Kiecoň, M., Zezula, M. 2004:** Počátky a rozvoj města Opavy ve 13. a 14. století ve světle poznatků z archeologických výzkumů v l. 2000–2002. In: *Początki i rozwój miast Górnośląska – Studia interdyscyplinarne, Muzeum w Gliwicach, Seria monograficzna nr. 10.* 57–78.
- Kiecoň, M., Zezula, M. 2005:** Dřevohliněná zástavba v Opavě ve středověku (současný stav výzkumu). In: D. Merta, M. Peška (eds.), *Forum urbes medii aevi II*, 26–43.

Zezula, M., Kiecoň, M., Kolář, F. 2007: Archeologické doklady k vývoji půdorysu, uliční sítě a parcelace středověké Opavy. In: M. Peška, J. Šibíčková (eds.), *Forum urbes medii aevi IV*, 118–143.

Resumé

Opava (Kataster Opava - Předměstí, Bez. Opava). Krnovská Str. 17. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

OPAVA (K. Ú. OPAVA-PŘEDMĚSTÍ, OKR. OPAVA)

Ulice Na Rybníčku, p. č. 2962. Středověk–novověk. Sídlištní vrstvy. Záchranný výzkum.

Záchranný archeologický výzkum (č. akce NPÚ Ostrava 45/07) byl vyvolán rekonstrukcí vodovodu a přípojek, v rámci které bylo v trase stávajícího vodovodního řadu realizováno několik výkopů, vesměs situovaných v chodníku po obou stranách ulice. Ačkoliv je zde terén značně narušen inženýrskými sítěmi, podařilo se ve dvou případech (sondy S1 a S2) dokumentovat útržkovitě dochovanou jednoduchou původní stratigrafii. V sondě S1, situované poblíž nároží domu č. o. 54 na nároží ul. Na Rybníčku a ul. Riegrovy, byl pod recentními navážkami identifikován půdní horizont vyvinutý na povrchu sprašového podloží. Vzorkováním této vrstvy byl získán ojedinělý středověký/raně novověký keramický zlomek. V zásadě identická situace byla zjištěna o něco severněji v prostoru před domem č. o. 52 (sonda S2), půdní horizont zde byl ale evidentně více ulehlý, zřejmě v důsledku komunikačního provozu v trase této předměstské ulice.

Marek Kiecoň, Michal Zezula

Resumé

Opava (Bez. Opava). Na Rybníčku. Mittelalter–Neuzeit. Siedlungsschichten. Rettungsgrabung.

OPAVA (K. Ú. OPAVA-PŘEDMĚSTÍ, OKR. OPAVA)

Ulice Na Rybníčku, p. č. 413/1, 430, 431, 2962. Středověk–novověk. Sídlištní vrstvy. Zjišťovací výzkum.

Zjišťovací archeologický výzkum v prostoru bývalé městské tržnice byl vyvolán přípravou stavebního záměru „Novostavba bytového domu vč. přípojek inženýrských sítí, zpevněné plochy ve dvorní části na p. č. 413/1, 430, 431, 2962 v k. ú. Opava-Předměstí“. Výzkum realizoval NPÚ-ÚOP v Ostravě (č. akce 32/07) ve spolupráci s Archaiá Olomouc, o. p. s. Terénní práce probíhaly v období 17.–27. 9. 2007. Hlavním cílem výzkumu bylo získat základní poznatky o charakteru zdejší terénní situace tak, aby bylo možné kvalifikovaně nastavit podmínky vlastního záchranného výzkumu. Zkoumaná lokalita se nachází v prostoru předměstské ulice Na Ryb-

níčku, situované mezi Hradeckým a Jaktářským předměstím. V současné době se zde nachází nezastavěná proluka v místě válkou poškozených a následně demolovaných domů, které před r. 1945 nesly č. o. 17 a 19.

Terénní část archeologického výzkumu spočívala v realizaci 5 zjišťovacích sond, umístěných v trasách projektovaných inženýrských sítí v rámci zamýšlené výstavby. Sondy zabíraly plochu cca 39 m² a všechny byly v celé své ploše, nebo alespoň zčásti vyhloubeny manuálně až na úroveň archeologického podloží, které zde představovala spraš.

V nadloží se nacházel půdní horizont obsahující nepočtené fragmenty pravěké a středověké keramiky, uhlíky a zlomky mazanice. Ve středověké části souboru je zastoupen i grafitový zlomek z doby před polovinou 13. století. Výše byla uložena cca 0,5 m mocná vrstva sedimentovaných jíílů, v jejímž rámci se vyskytovaly 2 polohy bílých patrně druhotně přemístěných silně vápnitých spraší, dokládajících hiát v sedimentaci. Podle sdělení RNDr. Pavla Havlíčka, CSc., který realizoval předběžný kvartérně-geologický průzkum lokality, může zjištěná terénní situace dokládat, že se v těchto místech nacházela postupně zanášená lokální deprese. Zbývající mladší stratigrafické úrovně dokládají především aktivity související s výstavbou okolních činžovních domů na přelomu 19. a 20. století.

Peter Kováčik, Petra Veselá, Michal Zezula

Literatura

Havlíček, P. 2007: Zpráva o předběžném kvartérně-geologickém průzkumu v Opavě. Strójopis uložený v Archivu odboru archeologie NPÚ – ÚOP v Ostravě.

Resumé

Opava (Bez. Opava). Na Rybníčku. Mittelalter - Neuzeit. Siedlungsschicht. Suchgrabung.

OPAVA (K. Ú. KYLEŠOVICE, OKR. OPAVA)

Bílovecká ulice, p. č. 1153/8, 1153/9, 2772/1. Středověk, novověk. Předměstí. Záchranný výzkum.

Záchranný výzkum (NPÚ Ostrava, akce č. 16/07) byl vyvolán zemními pracemi souvisejícími s akcí „Silnice II/464 Opava, ul. Bílovecká, II. etapa – II. stavba“. V místě křížení ulic Bílovecká a Hlavní v Opavě-Kylešovicích byl stavební činností narušen relikt rozměrného zahloubeného objektu. Vanovitý objekt na půdorysu nepravidelného oválu byl zahlouben do sprašového podloží, přičemž jeho horní hrana spolu s okolním terénem byla již v minulosti odstraněna v souvislosti s výstavbou komunikace. Nálezové spektrum z vrstev tvořících zánikovou výplň objektu vykazuje značnou variabilitu, zahrnující fragmenty keramiky raně středověké výrobní tradice, keramiku vrcholně středověkou, novověkou až recentní a dvě mince. Přítomnost novověkých nálezů (mladší z mincí nese letopočet 1913) umožňuje konstatovat novověký původ objektu a patrně jednorázový zá-